

המזכירות הפדגוגית – אגף השפות
הפיקוח על הוראת העברית בחינוך העליסודי
מפרט תכנים להערכה חיצונית והדגשים להוראה – 70%
סמלי שאלונים: 11281, 11241, 11267, 11247, 11271, 11231
תשפ"ג

התכנים והמיומנויות הם ספירליים וחשוב כי ייווצר רצף לימודי בין חטיבת הביניים לחטיבה העליונה. על כן ישלטו התלמידים בכל המיומנויות והנושאים שנלמדו בחטיבת הביניים. בתוך כך, במבחנים יופיעו שאלות המתבססות על התשתית האוריינית שהוקנתה בחטיבת הביניים.

הבנת הנקרא וההבעה בכתב¹

סוגי הטקסטים

- מאמרים עיוניים במבנים לוגיים-רטוריים שונים, כגון תיאור תופעה והצגת רעיון על היבטיו
- ערכים אנציקלופדיים וויקיפדיים
- מאמרי עמדה ושכנוע
- טקסטים שימושיים
- טקסטים בלתי רציפים, כגון דיאגרמות, טבלאות ותרשימים
- טקסטים בלתי מילוליים, כגון קריקטורות ואיורים

מיומנויות אורייניות

• איתור מידע

- איתור פרטי המידע הגלויים המרכזיים והנלווים בטקסטים (לרבות עמדות מפורשות)
- זיהוי קשרים לוגיים גלויים, כגון זמן, סיבה ותוצאה, הכללה ופירוט, הסתייגות, השוואה
- ארגון מחדש של פרטי המידע בטקסט, כגון סידור מידע ברצף, שיבוץ מידע בטבלה
- זיהוי של רכיבי המבנה הגלויים בטקסט

• הבנה (פרשנות והיסק)

- הבנת משמעות נרמזת, מובלעת או מטפורית בטקסט
- הבנת מטרת הטקסט
- הבנת נושא הטקסט
- הבנת הרעיון המרכזי של הטקסט
- הבנת רעיונות שונים בטקסט (לרבות רעיונות המנוסחים בשלילה או המנוגדים לציפיות)
- הבנת עמדתו של כותב הטקסט
- הבנת עמדות שונות המוצגות בטקסט
- הבנת קשרים לוגיים שאינם גלויים, כגון סיבתיות, הכללה ופירוט, השתלשלות עניינים, השוואה
- הבנת תפקידיהם של רכיבי מבנה שאינם גלויים בטקסט
- הבנת משמעות של מילים ושל צירופים מתוך הקשר
- הבנת אזכורים שונים המופיעים בטקסט
- מיון פרטי מידע ויצירת קטגוריות
- יצירת הכללות ופירוט
- השוואה בין רעיונות, בין מאפיינים או בין פרטי מידע אחרים
- מיזוג של פרטי מידע מן הטקסט/ים²
- הסקת מסקנות מן הטקסט כולו ומחלקים ממנו

• הערכה ביקורתית ושיקוף (רפלקציה)

- הערכה ביקורתית של תוכן הטקסט
- הערכת תוכן הטקסט (טענות, אמירות, עמדות) באמצעות ידע עולם של הקוראים
- השוואה או קישור בין המידע והרעיונות שבטקסט ובין ידע חיצוני, ניסיון אישי או עמדות של הקוראים
- שימוש בראיות תומכות מן הטקסט ועימותן עם מקורות מידע אחרים שמחוץ לטקסט/ים
- העלאת השערות בנוגע לטקסט
- הצגת טיעונים מחוץ לטקסט ו/או הצגת הוכחות שמחוץ לטקסט לשם ביסוס
- הערכת מידת הרלוונטיות של פיסת מידע

¹ התכנים המוצגים בהבנת הנקרא וההבעה בכתב אינם מיועדים ללומדים במיזם הכתיבה והנבחנים בשאלונים 11271 ו-11231.
² ראו הרחבה בנוגע למיזוג המידע בעמוד הבא.

המזכירות הפדגוגית – אגף השפות
הפיקוח על הוראת העברית בחינוך העליסודי
מפרט תכנים להערכה חיצונית והדגשים להוראה – 70%
סמלי שאלונים: 11281, 11241, 11267, 11247, 11271, 11231
תשפ"ג

- הערכת עמדות שונות המוצגות בטקסט וביקורת עליהן
 - עימות המידע שבטקסט עם קודים חברתיים, מוסריים
 - שימוש במידע העולה מן הטקסט/ים להקשרים, למצבים אחרים
- הערכה ביקורתית של לשון הטקסט ומבנהו (הבנה מטה-טקסטואלית)
- בחינה אובייקטיבית של איכות הטקסט והתאמתו לנסיבות התקשורת
 - בחינת **מידת התאמתם** של רכיבים, כגון סגנון, משלב ובחירות לשוניות **למטרת הכתיבה**
 - בחינת **מידת השפעתם** של רכיבים, כגון סגנון, משלב ובחירות לשוניות **על הקוראים**
 - הבנת תפקידיהם של אמצעים לשוניים-דרטוריים ותרומתם לכתיבה, להעברת המסר ולחיזוק טענת הכותב
 - הבנת תפקידיהם של הסימנים הגרפיים הנלווים לטקסט (כגון כוכבית, הדגשות ואיורים)
 - הבנת העיקרון המארגן של הטקסט (מבנה לוגי-רטורי)
 - הערכה מנומקת על מבנה הטקסט

• **כתיבה**

- יינתן דגש על היבטים של כתיבה לכידה ותקנית ועל הניסוח והמבע במענה על שאלות הבנת הנקרא.
- תיתכן כתיבת עמדה אישית מנומקת (כתיבת טיעון) בהיקף מצומצם בזיקה לטקסטים או בלי זיקה אליהם.
- כתיבה הממזגת בין כמה טקסטים מסוגים שונים בהתאם לדרישות המטלה ולמטרותיה. במועדים האחרונים נדרשה **כתיבה ממזגת למטרת סקירת ספרות אקדמית**.

בהוראת כתיבה ממזגת יש לעמוד על עקרונות של מיון והכללה ועל המאחד לעומת המייחד בין הטקסטים ביחס לעניין מסוים. התוצר הנדרש הוא **תוצר כתיבה עצמאי** המבטא הבנה מעמיקה של טקסטים: היחסים בין הטקסטים, העמדות השונות בהם, המשותף לצד המבדיל כל אחד מהם.

מיומנויות העל בכתיבה ממזגת:

- בנייה מחודשת של הטקסטים המקוריים בהתאם למטרות המיזוג והכתיבה
 - מיזוג של פרטי מידע משלימים או מתחרים
 - ניסוח מכליל של מידע משותף מהטקסטים (מיזוג מידע משותף)
 - השמטת מידע שאינו רלוונטי
- בתוך כך יש להקפיד על העקרונות הללו:
- נאמנות למקורות המידע
 - העתקה מושכלת וביצוע פרפרזה והימנעות מהעתקה גורפת
 - אזכור מקוצר של מקורות המידע בגוף הטקסט ורישום ביבליוגרפי על-פי המוסכמות האקדמיות (כל אחת מדרכי הרישום האקדמי מקובלת)
 - שימוש מגוון ומותאם בדרכי המסירה שונות (דיבור ישיר, דיבור עקיף, דיבור משולב ושימוש בהסגרים). יש לתת את הדעת על שימוש יתר בדרכי מסירה הפוגמות בקריאות הטקסט ובעצמאותו.
 - שימוש מדויק בפועלי הבעה/אמירה (יש לתת את הדעת על גיוון בפועלי אמירה/הבעה ועל התאמת פועלי אמירה/הבעה מתאימים)³
 - שמירה על משלב לשון אחיד והולם המתאים לכתיבה עיונית

³ מומלץ לקרוא בנושא את המאמר רוזנר, ר' (תש"ס). [השימוש בפועלי הבעה בסיכום לסוגי](#). איגרת מידע מ"ז.

המזכירות הפדגוגית – אגף השפות
הפיקוח על הוראת העברית בחינוך העליסודי
מפרט תכנים להערכה חיצונית והדגשים להוראה – 70%
סמלי שאלונים: 11281, 11241, 11267, 11247, 11271, 11231
תשפ"ג

לשון: שם המספר, אותיות השימוש ומילות היחס

שימוש תקני בשם המספר ובאותיות השימוש

שימוש תקני בשם המספר בדיבור היומיומי מצביע על דובר עברית השולט בשפתו. נושא זה נמצא בתוכנית הלימודים של החינוך היסודי וכן בתוכנית חטיבת הביניים. יש לעסוק בו ברציפות במשך כל שנות הלימוד ולא ללמדו באופן ממוקד רק לקראת הבחינה.

הנושאים בתחום זה:

- שימוש תקני בנטיית שם המספר ותקינות בהתאם. הסוג: המספר המונה (היסודי) לרבות תאריכים, המספר הסודר והמספר הסתמי.
- שימוש תקני בהגיית אותיות השימוש (וכל"ב) בהצטרפותן לשם המספר ולשמות העצם

הנבחן עשוי להידרש להטלת ניקוד מבחין (שמונה / שמונה) וכן לניקוד אותיות השימוש לפני שם המספר ו/או לפני שמות העצם (וְשֵׁתִים / וְשֵׁתִים, לְרֵחוּבוֹת / לְרֵחוּבוֹת).

שימוש תקני במילות היחס

תקניות בתחום מילות היחס תתבטא בכמה אופנים:

- שימוש במילות היחס המתאימות בהצטרפותן לפועל ולשם. דוגמאות: הקבוצה ניצחה במשחק (ולא **את** המשחק), יש לנקוט **את** האמצעים (ולא באמצעים).
- נטייה תקינה של אותיות היחס ומילות היחס. דוגמאות: **אצלם** (ולא **אצלהם**), **אתכם** (ולא **אותכם**).
- השמטות בלתי תקינות של מילות היחס. דוגמאות: זוהי קבוצה שאפשר לדבר על הכול. (צריך להיות: ... לדבר **בה** על הכול), שבוע הבא ניפגש עם ראש העיר (צריך להיות: בשבוע הבא ניפגש עם ראש העיר), זוהי מציאות חדשה שלא אני ולא אתה יודעים להתמודד. (צריך להיות: ... להתמודד **איתה/עימה**).

המזכירות הפדגוגית – אגף השפות
הפיקוח על הוראת העברית בחינוך העליסודי
מפרט תכנים להערכה חיצונית והדגשים להוראה – 70%
סמלי שאלונים: 11281, 11241, 11267, 11247, 11271, 11231
תשפ"ג

לשון: מערכת הצורות

הידע המורפולוגי יסתמך על ידע לשוני ומטה־לשוני שנלמד בחטיבת הביניים ובתוכנית 30% והכולל מונחים בסיסיים בידיעת הלשון, כגון חלקי דיבור וצורת הבינוני.⁴

השאלות במערכת הצורות עוסקות בעיקר בצורות (פעלים ושמות) כפי שהן מופיעות במאמרים או ביחידות שיח שאינן בהכרח מתוך המאמרים. מקצת השאלות קושרות בין צורה למשמעות וכן בין המילה להקשרה.

הנושאים והדרישות בפרק זה:

- ניתוח, יצירה והטיה של פעלים לפי שורש, בניין, גוף, זמן או דרך (ציווי ושם הפועל) תידרש עמידה על הקשר בין צורות הפועל למשמעות ולשימוש שלהן בטקסט וביחידות השיח.
- ניתוח, יצירה ומיון של שמות לפי שורש ומשקל הפעלים והשמות יהיו מהגזרות האלה:
- שלמים (לרבות מרובעים), פ"נ, פ"י, פ"א, פ"ו, פ"ו, ל"י, ל"א, ע"ו, כפולים (ע"ע). יילמדו השורשים המורכבים והשורשים בעלי העיצורים הגרוניים.
- דרכי היווצרות השורשים המרובעים, השורשים התנייניים והשורשים גזורי השם
- משמעויות עיקריות וברורות של הבניינים: פעיל וסביל, זיהוי הפעלים הסבילים ומטרת השימוש בהם בטקסטים וביחידות השיח, המרת הצורות מפעיל לסביל ולהפך
- ניתוח, יצירה ומיון של שמות לפי דרכי התצורה האלה: שורש ומשקל, בסיס וצורן גזירה (תחילי וסופי), בסיס ובסיס (הלחם בסיסים והרכב בסיסים), ראשי תיבות (נוטריקון)
- הרחבת אוצר המילים באמצעות שאילה מלעז
- משמעויות המשקלים לרבות שמות הפעולה
- הבחנה בין צורני נטייה לצורני גזירה ומשמעויות הצורנים
- שיקולי הדעת בחידושי מילים בלשון התקנית והתת־תקנית. יש לעמוד על משמעות התחדישים ועל שיקולי הדעת הדקדוקיים והסמנטיים.
- תיקוני הגייה ודיוקי הגייה:

תיקוני הגייה במערכת הצורות הם חוליה חשובה בזיקה שבין הידע המטה־לשוני ובין מימוש בכתובה, בדיבור היומיומי, בתקשורת הבינאישית ובדיבור מול קהל. אי לכך בהוראה ובהיבחנות יושם דגש על טעויות שכיחות בשפה הכתובה והדבורה. במקרים שהודגשו להוראה ולהיבחנות הובאה בחשבון שכיחות הטעות בשפה הדבורה.

הידע של הצורות התקינות יידרש בבחינה בכמה אופני תשאול: בחירה בצורה התקינה עם נימוק או בלעדיו, תיקון צורה שגויה עם נימוק או בלעדיו, בחירה או כתיבה של הצורה הנכונה בהקשרה (נוכחים או נוכחים) עם נימוק או בלעדיו.

⁴ ראו את נושאי הלימוד בחטיבת הביניים.

המזכירות הפדגוגית – אגף השפות
 הפיקוח על הוראת העברית בחינוך העליסודי
מפרט תכנים להערכה חיצונית והדגשים להוראה – 70%
סמלי שאלונים: 11281, 11241, 11267, 11247, 11271, 11231
 תשפ"ג

- צורות המבטאות טעויות שכיחות אשר תקניות בהגייתן מצריכה ידע בתורת ההגה.

הערה	דוגמאות ⁵	כלל לשוני או סיבה לשיבוש	מונחים בתורת ההגה
כל הדוגמאות נסבות סביב קיומו או היעדר קיומו של דגש באותיות בכ"פ, המבוטא בהגייה כיום.	יְסַפֵּר / יִסְפֹּר נִתְפַּר / נִתְפָּר כִּוֵּן / כִּוֵּן	דגש (קל) באותיות בג"ד כפ"ת יצוין / ייהגה בראש מילה או אחרי שווא נח	שווא נח
	מְכַבֵּס / מְכַבֵּס שֹׁפֵךְ / שֹׁפֵךְ לֹאכֵף / לֹאכֵף	לא יצוין / ייהגה דגש אחרי שווא נע או חטף	שווא נע דגש קל
	לִיבֵּא / לִיבֵּא	דגש חזק בבניינים ובמשקלים קבועים	דגש חזק
	נִכְחַד / נִכְחַד הִכְחִישׁ / הִכְחִישׁ יִלְכֹּד / יִלְכֹּד	היעדר דגש בבניינים ובמשקלים שאינם דגושים	
יש להדגים את המקרים המבוטאים בהגייה (התלמידים לא יידרשו למקרים שהשינוי בהם הוא בניקוד אך אינו מבוטא כיום, כגון מְפָרֵשׁ / מְפָרֵשׁ* מְפָרֵשׁ / מְפָרֵשׁ*)	בָּרַר / בָּרַר מְנַהֵל / מְנַהֵל לְהַרְגֵעַ / לְהַרְגֵעַ חָרַשׁ / חָרַשׁ	תשלום דגש	השפעת העיצור הגרוני על ההגייה
	שַׁעְרָנוּ / שַׁעְרָנוּ מְגַחֵךְ / מְגַחֵךְ	לא יחול תשלום דגש במקרים אלה	
את ניקוד הה"א בבניין הפעיל מומלץ להורות גם בהקשר הניקוד השונה שלה בגזרות השונות: הַשְּׁלִים, הַצִּית, הַכִּין	הַחְלִיט / הַחְלִיט	הנמכת תנועה	לא תחול הנמכת תנועה בהיעדר עיצורים גרוניים
	מְגַחֶכֶת / מְגַחֶכֶת מְתַנַּחֶכֶת / מְתַנַּחֶכֶת הַתְמַיֵד / הַתְמַיֵד		

יודגש כי אין הכוונה להוראה מקיפה של תורת ההגה כפי שהיה נהוג בעבר, כשהמוקד היה התהליכים להשוניים כשלעצמם. כאמור, **התקינות** היא במוקד ההוראה, וכדי להבין את הטעות ולשרשה יש להבין את מקור הטעות ואת הסיבה לה. על כן בהוראה יופיעו מושגים מרכזיים ההכרחיים להבנת תופעות לשוניות המשתקפות בטעויות הלשון הרווחות.

התלמידים לא יידרשו לתאר את התופעות הלשוניות, אלא להסביר את מקור הטעות או את הבחירה בצורה התקינה, כפי שמופיעים בטבלה.

⁵ המילים המובאות בעמודה זאת הן דוגמאות לכללים או לשיבושים אשר יידרשו בבחינה.

המזכירות הפדגוגית – אגף השפות
 הפיקוח על הוראת העברית בחינוך העליסודי
מפרט תכנים להערכה חיצונית והדגשים להוראה – 70%
סמלי שאלונים: 11281, 11241, 11267, 11247, 11271, 11231
 תשפ"ג

• **צורות אשר תקינות בהגייתן מצריכה הכרת המערכת המורפולוגית העברית**

הערות	דוגמאות	
	אני אָבּוֹא / יָבוֹא	א' אית"ן בגוף ראשון בעתיד
אין הכוונה להיכנס לכללי הניקוד, אלא רק להבחנה המבוטאת בהגייה, בעיקר בהגיית א' אית"ן	אָמְלֵא / אֶמְלֵא אֶלְחֵם / אֶלְחָם	גוף ראשון בעתיד בבניינים השונים
יילמד כחלק ממאפייני הגזרות ומנטיית הפועל	יִכְלְתִּי / יִכְלְתֵי יִשְׁנִים / יִשְׁנִים לְרַב / לְרַב	שימוש נכון בנטיית הפועל, בתבניות ובמשקלים
יילמד כחלק ממאפייני הגזרות	הַכְּנִיס / הַכְּנִיס הַפִּיר / הַפִּיר הַחְמִיר / הַחְמִיר מְכִין / מְכִין מְתִיז / מְתִיז	הגיית בניין הפעיל בעבר ובהווה בגזרות השונות
יילמד כחלק ממאפייני הגזרה	הַשְׁתַּנֵּה / הַשְׁתַּנֵּה (בעבר) תִּירָה / תִּירָה	היקשים שגויים בגזרת נל"י
יילמד כחלק ממאפייני הגזרה	מְמַלֵּא / מְמַלֵּא יִדְכֵּא / יִדְכֵּא	היקשים שגויים בגזרת נל"א
	מְסַפֵּר / מְסַפֵּר מְצַנֵּחַ / מְצַנֵּחַ (ירחיפה) הַכְּרַח / הַכְּרַח	צורות תקינות על פי משמעות המשקל

• **דיוקי הגייה בהקשר**

הכרת הצורה התקנית בהקשר מצריכה ידע לשוני והבנת משמעות הפועל, כגון **נוצרות / נוצרות; העז / העז; פנס / הפנס.**

המזכירות הפדגוגית – אגף השפות
הפיקוח על הוראת העברית בחינוך העליסודי
מפרט תכנים להערכה חיצונית והדגשים להוראה – 70%
סמלי שאלונים: 11281, 11241, 11267, 11247, 11271, 11231
תשפ"ג

תחביר

הידע התחבירי יסתמך על ידע לשוני ומטה-לשוני שנלמד בחטיבת הביניים ובתוכנית 30% והכולל בין היתר מונחים בסיסיים בידיעת הלשון: חלקי דיבור, צורת הבינוני, צירוף שמני, צירוף פועלי, סמיכות, משפט חיווי וכיוצא בזה⁶. השאלות בתחביר יתבססו על משפטים או על יחידות טקסט מן המאמרים וכן על יחידות טקסט שאינן מתוך המאמרים בהכרח. מקצת מן השאלות קושרות בין הרכיבים התחביריים לתפקידיהם בשיח הכתוב והדיבור.

הנושאים והדרישות בפרק זה:

- סיווג משפטים מכל הסוגים: פשוט, מורכב, איחוי (מאוחה)
- זיהוי ותחימה מדויקת של איברים ופסוקיות
- משפטים בעלי מבנה מיוחד: משפט בעל חלק ייחוד, משפט בעל חלקים כוללים, משפט בעל נושא סתמי
- זיהוי תפקידיהם התחביריים של מילים וצירופים במשפט: נושא; נושא; פועלי, שמני, מורחב, מודלי, דמוי פועל/יש-אין; האוגד לסוגיו; מושא (ללא הבחנה בין סוגי מושאים); תיאור (ללא הבחנה בין סוגי תיאורים); לוואי; תמורה; הסגר; פנייה; קריאה. יש לעמוד על תפקידיהם התקשורתיים, הרטוריים והפרגמטיים של חלקי המשפט שלעיל.
- בהוראה חשוב להציג את מבנה העומק של המשפט ולעסוק ביחידה (הצירוף) הכוללת את הגרעין ומשלמיו.
- זיהוי התפקידים התחביריים של הפסוקיות: נושא, נושא, לוואי, מושא, תיאור. יש להבחין בין פסוקיות התיאור האלה: מקום, זמן, סיבה, תכלית, אופן, מצב, תנאי וויתור במשפט מורכב יינתנו לניתוח משפטים מורכבים בעלי כמה פסוקיות ובעלי פסוקיות מורכבות. הנבחים לא יידרשו לנתח משפטים מורכבים בעלי פסוקית מאוחה או משפטים מאוחים בעלי איברים מורכבים.
- הפסוקית המצומצמת: זיהוי, תיחום, תפקידיה התחביריים והרטוריים
- זיהוי, המרה והשלמה של הקשרים והקשרים הלוגיים במשפט הבודד וביחידות שיח ובין חלקים כוללים ומאוחים. הקשרים הלוגיים: ריבוי והוספה, זמן, סיבה ותוצאה, תכלית, השוואה ועימות, ניגוד, ויתור, תנאי, צמצום וברירה
- המרות בין מבנים תחביריים ועמידה על הבדלי התפקוד ביניהם
- פירוק משפטים לכמה משפטים עצמאיים והרכבת משפטים ליחידות שיח⁷
- זיהוי מבנים דרמטיים מבחינה תחבירית, ניתוחם והמרתם במבנים חד-משמעיים, לרבות מתן הסברים במונחים לשוניים או יצירת הקשר להבהרת הדרמטיים
- תקינות: זיהוי מבנים תחביריים משובשים ותיקונם, לרבות הסבר השיבוש או בחירה במבנה התקין המלווה בהסבר
- פיסוק תקין: נקודה, סימן שאלה, פסיק, נקודתיים, מירכאות. כללי הפיסוק יילמדו בצמוד לנושאים התחביריים הרלוונטיים.

על הוראת התחביר להדגיש את הקשר שבין מבנים תחביריים שונים למטרות תקשורתיות ופרגמטיות:

- דרכי המסירה וביטויין התחבירי: פסוקית בדיבור ישיר, פסוקית בדיבור עקיף, הסגר
- מבנים תחביריים להבעת מודליות: נושא מורחב, נושא מודלי, משפטי ציווי
- מבנים תחביריים להעלמת עושה הפעולה: נושא סתמי, שימוש בסביל, פסוקית נושא

⁶ ראו את נושאי הלימוד בחטיבת הביניים.

⁷ כדאי לעמוד על יישומה של מיומנות הרכבת משפטים ליחידות שיח, כפי שנלמדת ומתורגלת בשיעורי התחביר, בטקסטים של מיזוג מידע.

המזכירות הפדגוגית – אגף השפות
הפיקוח על הוראת העברית בחינוך העליסודי
מפרט תכנים להערכה חיצונית והדגשים להוראה – 70%
סמלי שאלונים: 11281, 11241, 11267, 11247, 11271, 11231
תשפ"ג

- מבנים תחביריים להדגשת הרעיון או דברי המוען: שינוי סדר המילים במשפט, משפטי ייחוד, לא/אין... אלא/כי אם

בחינת הבגרות המתוקשבת עתירת המדיה בשאלונים 11267 ו-11247

מפרט התכנים:

מפרט התכנים לשאלונים 11267 ו-11247 זהה לשאלונים 11281 ו-11241 (בהתאמה). יחד עם זאת בטקסטים עשויים להיכלל מילים "חמות" וקישורים המאפיינים טקסטים דיגיטליים וכן סרטונים וקטעי שמע. גם השאלות תכלולנה סרטונים וקטעי שמע ובעתיד גם אפשרות להקלטת התשובות. נוסף על כך יעמדו לרשות הנבחנים כלי סימון ועריכה לטקסטים.

שימו לב: יש להבחין בין הבחינה המתוקשבת עתירת המדיה המיועדת לבתי הספר אשר בחרו להיבחן בה (סמלי שאלונים 11267 ו-11247) לבין המבחן המתוקשב במערכת ה-iTest המיועד לנבחנים לקויי למידה (סמלי שאלונים 11281 ו-11241).

המזכירות הפדגוגית – אגף השפות
 הפיקוח על הוראת העברית בחינוך העליסודי
מפרט תכנים להערכה חיצונית והדגשים להוראה – 70%
סמלי שאלונים: 11281, 11241, 11267, 11247, 11271, 11231
 תשפ"ג

- מבנה השאלונים 11281, 11241, 11267, 11247:
- (הנבחים בשאלונים 11271, 11231 ייבחנו בפרקי הלשון והמטה'לשון בלבד)

משקל	דגשים	נושאים	פרקים
25%	• פרק הבנת הנקרא יכלול שניים עד שלושה טקסטים מסוגים שונים בהיקף כולל של כ-1300 מילים. • השאלות עצמן עשויות לכלול טקסטים קצרים וטקסטים בלתי מילוליים. • תיכללנה שאלות בממדי ההבנה השונים לרבות שאלות הבנה מסדר חשיבה גבוה • ציון בשאלות הבנת הנקרא יינתן גם בממד ההבעה בכתב, לרבות ניסוח התשובה, מבע ותקינות.	• במרכז הפרק יעמדו טקסטים מסוגים שונים: • מאמרים עיוניים במבנים לוגיים-רטוריים שונים, כגון תיאור תופעה והצגת רעיון על היבטיו • ערכים אנציקלופדיים וויקיפדיים • מאמרי עמדה ושכנוע • טקסטים שימושיים • טקסטים בלתי רציפים, כגון דיאגרמות, טבלאות ותרשימים • טקסטים בלתי מילוליים כגון קריקטורות	הבנת הנקרא והבעה בכתב
25%	• היקף הכתיבה הנדרש הוא 100-200 מילים (ההיקף עשוי להשתנות בהתאם להיקף הטקסטים העומדים בבסיס הסקירה). • מיומנות המיוזג נועדה להכשיר את התלמידים לסקירה של כמה מקורות לטקסט אחד לצרכים אישיים, חברתיים ואקדמיים.	• כתיבה ממוזגת של שני טקסטים מסוגים שונים בהתאם לדרישות המטלה ולמטרותיה.	
50%	• התלמידים ייבחנו באחת המערכות הלשוניות בהתאם לאפשרות שנבחרה עלידי בית הספר. • שאלות בתקינות בשם המספר, באותיות השימוש ובמילות היחס משותפות לכל הנבחים. • בפרק הצורות והתחביר תינתן בחירה של <u>ארבע</u> שאלות מתוך חמש.	• תקינות בשימוש בשם המספר, באותיות השימוש ובמילות היחס (10 נקודות) • מערכת הצורות או תחביר (40 נקודות)	לשון ומטה'לשון

- משך הבחינה: 3 שעות
- נבחי משנה ונבחים חוזרים (לשיפור הציון) יענו על אחת המערכות הלשוניות לבחירתם.
- השאלון הוא שאלון כרוך-מחברת. הכתיבה היא במקומות המיועדים לה בשאלון הבחינה.
- המאמרים ודף העזר לבחינה⁸ יצורפו בנספחים לשאלון הבחינה.
- כיוון שמחברת הבחינה נסרקה, על הנבחים לכתובת בעט כהה ובכתב יד ברור. אין לכתוב בשוליים האפורים.

דף העזר לבחינה

לקראת הבחינות בעברית התלמידים נוהגים לשנן את המונחים הלשוניים תוך היעזרות בתומכי זיכרון ואסטרטגיות שונות, כגון הסתמכות על ראשי תיבות, שינון ולמידה בעל פה של נושאים שלמים. שינון זה גורם לעומס רב על תפקודי הזיכרון ובא לעיתים על חשבון הבנת המושגים והחומר. מטרתו של דף העזר היא להפנות את התלמידים ללמידה המבוססת על הבנה מעמיקה של המונחים הלשוניים.

⁸ ראו להלן.

המזכירות הפדגוגית – אגף השפות
הפיקוח על הוראת העברית בחינוך העליסודי
מפרט תכנים להערכה חיצונית והדגשים להוראה – 70%
סמלי שאלונים: 11281, 11241, 11267, 11247, 11271, 11231
תשפ"ג

דף העזר מבוסס על הרציונל של **העיצוב האוניברסלי בחינוך (Universal Design)**. העיצוב האוניברסלי – משמעו הוא הבניית סביבה לימודית ודרכי הוראה-למידה-הערכה באופן שבו הן יהיו נגישות ומותאמות במידה המרבית לכלל אוכלוסיית התלמידים, המאופיינת בטווח רחב של כישורים ומוגבלויות, לרבות תלמידים בעלי לקויות למידה משמעותיות שמקורן נוירולוגי והגורמות להפרעת למידה. דף העזר בבחינת הבגרות יצורף בנספח השאלון, ובכך יינתן פתרון לתלמידים אשר עיקר הקושי שלהם אינו בהבנת החומר, אלא בארגון, אחסון ובשליפת המושגים.

הערות:

- דף העזר יצורף בנספח השאלונים 11281, 11241, 11267, 11247, 11271 ו-11231.
- דף העזר כולל את המונחים הלשוניים העיקריים המובאים בשאלון הבגרות, ואשר הנבחן נדרש להם. דף העזר אינו כולל את כל מפרט התכנים והידע הנדרשים לבחינת הבגרות. התכנים המחייבים את הנבחנים הם אלה המפורטים בחוזר זה ובתוכנית הלימודים.
- דף העזר לא יעודכן או ישונה לקראת מועדים שיתפרסם בהם מיקוד היבחנות. על הנבחנים להכיר את דף העזר ולעשות בו שימוש מושכל תוך התייחסות רלוונטית אך ורק לתכנים שלמד.
- יובהר כי איננו רואים פסול בשינון ובהיעזרות בתומכי זיכרון למיניהם ואיננו ממליצים לוותר עליהם כליל. לכן חשוב כי היעזרות בדף העזר תיעשה רק בשלבים המתקדמים של ההוראה וההיבחנות, קרי ברבעון האחרון של הלמידה ובבחינות המסכמות את כל החומר.

המזכירות הפדגוגית – אגף השפות
 הפיקוח על הוראת העברית בחינוך העלייסודי
מפרט תכנים להערכה חיצונית והדגשים להוראה – 70%
סמלי שאלונים: 11281, 11241, 11267, 11247, 11271, 11231
 תשפ"ג

דף עזר לבחינה*

*דף זה אינו כולל את כל החומר הנדרש להוראה ולבחינת הברורות

טבלת התנועות	
התנועות הקטנות	התנועות הגדולות
א פתח	קמץ
e סגול	ס צירי חסר
i חיריק חסר	ס צירי מלא
o קמץ קטן	ס חיריק מלא
u קובוץ	ס חולם חסר
	ס חולם מלא
	ס שורוק

טבלת הגופים		
גוף ראשון	גוף שני	גוף שלישי
יחיד	נוכח	נסתר
יחידה	נוכחת	נסתרת
רבים	נוכחים	נסתרים
רבות	נוכחות	נסתרות

חלקי הדיבור: שם עצם, שם תואר, פועל (שם פועל), תואר הפועל, מילות היחס, מילות הקישור

תחביר

דרכי ההבעה במשפט: משפט חיווי, משפט ציווי, משפט שאלה
סוגי המשפטים: משפט פשוט, משפט מורכב, משפט איחוי (מאוחה/מחובר)
סוגי הנשואים: נשוא פועלי (לרבות נשוא מורחב), נשוא שמני, נשוא קיומי (דמוי פועל: יש, אין)
התפקידים התחביריים במשפט: נושא, נשוא, אוגד, מושא, תיאור, לוואי ותמורה
סוגי התיאורים ופסוקיות התיאור: מקום, זמן, סיבה, תכלית, אופן, מצב, תנאי, ויתור
החלקים הבלתי תלויים: הסגר, פנייה, קריאה
משפטים בעלי מבנה מיוחד: נושא סתמי, חלק ייחוד, חלק כולל
קשרים לוגיים: ריבוי והוספה, צמצום, השוואה, ברירה, הזגמה, זמן, סיבה ותוצאה, תכלית, ניגוד, ויתור, תנאי

תורת הצורות

בנייני הפועל: קל-פעל (פעל), נפעל (נפעל), הפעיל (הפעיל), הפעל (הופעל), פעל (פיעל), פעל (פועל), התפעל (התפעל)

גזרות הפועל והשם:

גזרת השלמים, גזרת המרובעים
 גזרות החסרים (העלולים): חסרי פ"נ (חפ"ן), חסרי פ"צ (חפי"ץ), חסרי פ"י (חפי"י)
 גזרות הנחים: נחי פ"א (נפ"א), נחי פ"ו (נפ"ו), נחי ל"י/ה (נל"י/ה), נחי ל"א (נל"א), נחי ע"ו/י (נע"ו/י)
 גזרת הכפולים

דרכי תצורת המילים

גזירה מסורגת: שורש ומשקל
 גזירה קווית: בסיס וצורן, הלחם בסיסים, ראשי תיבות (נוטריקון)